

КЛИФЪРД САЙМЪК НАБЛЮДАТЕЛЯТ

Превод от английски: С. Тумангелова, 1983

chitanka.info

То съществуваше. Но какво беше това — пробуждане от сън, първият миг от появяването на бял свят или може би него просто го бяха включили. То не помнеше нито друго време, нито друг свят.

Думите дойдоха от само себе си. Думите изплуваха отникъде, съвсем неканени символи се събуждаха, възникваха или се включваха като него самото.

Светът наоколо беше червено-жълт. Червена земя и жълто небе. Над червената земя в жълтото небе имаше ослепително сияние. Бълбукайки, по земята тичаше поток.

Минута по-късно то вече знаеше много повече, по-добре разбираше. То знаеше, че сиянието във висините е слънце, а шумящото поточе — ручейче. Това, което течеше в ручейчето, не беше вода, но бълбукащата течност, както и водата в неговите представи, се състоеше от няколко елемента. От червената почва нагоре проточваха зелени стъбла някакви растения с алени плодове.

То вече разполагаше с думи и символи, които бяха достатъчни за означаване на понятията живот, течност, земя, небе, червен, жълт, пурпурен, зелен, слънце, ярък, вода. С всяка минута думите, символите и означенията ставаха все повече. Освен това то умееше да наблюдава, въпреки че думата „наблюдава“ не беше най-подходящата — то нямаше нито очи, нито крака, нито ръце, нито тяло.

Нямаше нито очи, нито тяло. То не знаеше какво положение заема — стои ли, лежи ли или седи. Без да обръща глава — то нямаше и глава, — можеше да погледне на всяка страна. Но колкото и да е странно, то съзнаваше, че заема определено положение спрямо околната действителност.

То погледна нагоре, право към ослепителното слънце. Сияещият диск не го ослепи. Та нали то нямаше очи — тези крехки органични конструкции, които слънчевата светлина може да разруши, не съществуваха у него.

То знаеше — звезда от клас Б8 с маса, пет пъти по-голяма от тази на слънцето, отстояща от планетата на 3.75 а.е.

Слънце с главна буква? А. Е.? Пет пъти? 3.75? Планета?

Някога, в миналото — в кое минало, къде, кога? — то беше си служило с тези термини, знаеше, че слънце се пише с главна буква, че водата тече в ручейче, представяше си тяло и очи. Може би то ги е познавало?

Имало ли беше някога минало, в което да ги познава? А може би това са само термини, въведени в него, за да ги използва в случай на нужда, инструмент (още един нов термин!) — за опознаване на света, в който беше попаднало? Опознаване — с каква цел? За себе си? Глупаво, защото тези знания не му трябват.

То знаеше всичко, но откъде? Как беше разбрало, че това слънце е звезда от класа Б8 и какво е това клас Б8? Как беше разбрало колко е разстоянието до светилото, неговият диаметър, масата му? Визуално? Как въобще беше разбрало, че това е звезда — та нали преди това не бе виждало звезди?

И тогава, мислейки напрегнато, то дойде до заключението, че е виждало. Виждало беше множество звезди в тяхната дълга последователност, простряла се през цялата Галактика. И то беше изучавало всяка от тях, определяйки нейния спектрален клас, разстояние, диаметър, строеж, възраст и евентуалния срок, който ѝ оставаше да живее. За всяка от тях то знаеше дали е постоянна или пулсираща звезда, известни му бяха нейният спектър и множество помалки параметри, позволяващи една звезда да бъде различена от друга. Червени гиганти, свръхгиганти, бели джуджета и даже едно черно. И най-главното, то знаеше, че почти всички звезди са придружени от планети, защото практически не беше срещало звезди без планети.

Навярно никой никога не беше виждал толкова звезди и не знаеше за тях повече, отколкото беше виждало и знаеше то.

В името на какво? То се мъчеше да осъзнае с каква цел ги беше изучавало, но това никак не му се удаваше. Целта беше неуловима, ако изобщо съществуваше.

То престана да разглежда слънцето и се огледа наоколо, обхващайки с един поглед цялата панорама. „Като че ли имам множество очи около несъществуващата глава — помисли то. — Интересно защо ме привлича толкова мисълта за главата и очите? Може би и аз някога съм ги имал? А може би мисълта за тях е рудимент, примитивни спомени, които упорито отказват да изчезнат и кой знае защо са се запазили и се появяват при първата възможност?“

То се стараяше да се добере, да открие, причината, да се докосне и да улови мисълта за паметта, да я измъкне, съпротивяваща се от леговището ѝ. И не можа.

Съсредоточи вниманието си върху повърхността на планетата. То се намираще (ако може да се каже така) на стръмен склон. Наоколо се издигаха късове черни скали. Склонът закриваше едната страна, затова пък другата част от повърхността се простираше пред него като на длан.

Повърхността беше равна, само в далечината из земята се издигаше конусообразна издупина с назъбен връх. Склоновете ѝ бяха набраздени от гънки като на дъвен кратер.

По тази равнина течеха няколко ручейчета, чиято течност не беше вода. Към небето се издигаше рядка растителност. Само на пръв поглед изглеждаше, че тези растения, увенчани с пурпурните си плодове, са единствени на планетата. Те просто бяха преобладаващото мнозинство и имаха съвсем необичаен вид.

Почвата напомняше едрозърнест пясък. То протегна ръка, точно не ръка — нали нямаше ръце, — но така си помисли. Протегна ръка, заби пръсти дълбоко в земята и в него потече информация. Пясък, почти чист пясък — силиций, малко желязо, алуминий, следи от кислород, водород, калций и магнезий. Практически безкиселинен. Към него се стичаха цифри, проценти, но то едва ли ги забелязваше. Те просто постъпваха и това е всичко.

Въздухът на планетата беше смъртоносен. Смъртоносен за кого? Радиацията, която звездата Б8 стоварваше върху планетата, беше смъртоносна. Отново за кого?

„Какво трябва да зная аз?“ — помисли то. Още една дума, която не беше употребявало по-рано. Аз. На мене. Само. Същество. Личност. Цялостна личност, сама за себе си, а не част от друга. Индивидуалност.

„Какво представлявам аз? — запита се само. — Къде съм? Защо? Защо съм длъжно да събирам информация? Какво ме интересуват почвата, радиацията, атмосферата? Защо трябва да зная класа на звездата, която сияе горе? Аз нямам тяло, върху което това би могло да окаже отражение. Съдейки по всичко, аз нямам дори определена форма; аз имам само битие. Безплътна индивидуалност, мъгляво аз.“

Загледано в червено-жълтата планета и пурпура на цветовете, то за известно време застина неподвижно, без да предприеме каквото и да било.

След малко отново се залови за работа. Като опипа скупчените скали и намери равни проходи между тях, то заплува по склона,

следвайки прохода.

Варовик. Масивен, твърд варовик, утаявал се на морското дъно преди милиони години.

За миг то замря, усещайки смътно безпокойство, след това определи причината му. Вкаменелости!

„Но защо вкаменелостите нарушават спокойствието ми?“ — запита се то с неочаквано вълнение или с нещо много подобно на вълнение. Вкаменелостите не бяха на растения — древни предци на тези пурпурни цветове, които растяха сега на планетата, а на животни — форми, много по-съвършени по своята структура, много по-дълго придвижвали се по стълбата на еволюцията.

Животът в Космоса беше такава рядкост! На някои от планетите съществуваха само най-простите форми, намиращи се на границата между растителния и животинския свят — малко по-развити от растенията, но още не животни. „Аз можех да се досетя — помисли то. — Трябваше да ме накарат да застана нащрек тези пурпурни растения — та нали те са достатъчно организирани, това не са прости форми.“ Независимо от смъртоносната атмосфера, радиацията, течността, която не беше вода, силите на еволюцията на тази планета не дремеха.

То избра една вкаменелост — вероятно хитинова черупка, — която все още съдържаше нещо, напомнящо скелет. То имаше глава, тяло, лапи, твърде плоска опашка за придвижване в оная химическа супа, която някога е била океан. Това нещо имаше и челюсти, за да хваща и задържа плячката си, очи — възможно много повече очи, отколкото необходимостта изискваше. Бяха се запазили известни следи от хранопровода, остатъци от нерви или най-малко от каналите, в които те са били опънати.

Той помисли за онова далечно, обгърнато в мъгла време („Той? В началото беше аз. А сега той. Две личности, по-точно две хипостази на една и съща личност. Не то, а аз и той.“) когато лежеше, разпрострян като тънък пласт по твърдия варовик и разсъждаваше за вкаменелостите и за себе си. Особено го интересуваха именно тази вкаменелост и времето, в което вкаменелостта беше намерена за първи път, когато въобще за първи път той узна за съществуването на вкаменелости. Той си спомни как я намери и как се наричаше. Трилобит. Някой му беше казал, че това е трилобит, но той не можеше да си спомни кой. Всичко това беше твърде отдавна и толкова залутано

в пространството, че в паметта беше останала само вкаменелостта, наречена трилобит.

Но нали беше имало друго време, друг свят, в който той беше млад! Тогава в първите мигове след събуждането той знаеше, че не са го включвали, не са го раждали всеки път отново. Той имаше минало. В по-далечните времена, събуждайки се, той запазваше личността си. „Аз не съм млад — помисли той. — Аз съм самата древност. Същество с минало.“

„Мислите за очите, тялото, ръцете, краката — може би това е паметта за друго време или времена? Може би някога аз действително съм имал глава, очи, тяло?“

Вероятно той грешеше. Вероятно това е само призрак за паметта, роден от някаква случайност, събитие или съчетание на едното с другото, станало с друго същество. Може би това е памет, привнесена поради грешка — не негова, а кой знае чия. А ако се окаже, че това е неговата собствена памет? Тогава какво е станало с него, как се е изменил толкова?

За известно време той забрави варовика и вкаменелостите. Отпуснато и спокойно лежеше, прилепнал към гънките на почвата, надявайки се, че спокойствието и отпуснатостта ще донесат отговора. И отговорът дойде, но частичен, раздразнителен и мъчителен по своята неопределеност. Имаше не една, а множество планети, разхвърляни една от друга на много светлинни години.

„Ако това е така — помисли той, — то във всичко трябва да има определен смисъл. Иначе за какво са ми били необходими множеството планети и информацията за тях?“ И това бе още една неканена мисъл — информация за планетите. Защо е нужна тази информация? С каква цел я е събирал? Разбира се, не за себе си — на него тази информация не му беше потребна, той не можеше да се възползува от нея. А може би той е само събирач, жътвар, приемник и предавател на събраната информация?

И ако не за себе си, то за кого? Той почака да дойде отговорът, но разбра, че е достигнал предела.

Бавно се върна на склона на хълма.

Някаква бучка от почвата до него се помръдна и наблюдателят изведнъж разбра, че това не е пръст, а живо същество със същата окраска. Съществото се движеше бързо. С къси плавни движения то се

преместваше като сянка, а когато се спираше, напълно се сливаше с почвата.

Наблюдателят знаеше, че съществото го изучава, разглежда го и се мъчеше да предположи, че то може да вижда. Възможно е съществото да е почувствувало нещо, притежавайки онова странно и неопределено качество, наречено живот, да е почувствувало присъствието на друга личност. „Може би то чувства силовото поле? — помисли той. — Може би аз съм силово поле, разум, лишен от членове и затворен в силово поле?“

Той не помръдваше, позволявайки на съществото да го разгледа. То плавно обикаляше около него, изхвърляйки при всяко движение фонтанчета пясък и оставяйки след себе си разрохкана браздичка. То се приближаваше.

Ето че попадна в капана. Той държеше замръзналото същество, като че ли го беше обхванал с много ръце. Изследваше го, но това не беше аналитично изследване, трябваше му само да знае какво е това. Протоплазма, добре защитена от радиацията и, възможно е (в това той не беше уверен), дори развила в себе си способността да използва нейната енергия. Най-вероятно е този организъм да не може да съществува без радиация. Сигурно се нуждае от нея също така, както другите се нуждаят от топлина, храна или кислород. Разумно същество, притежаващо многочислени емоции — вероятно е вид разум, все още неспособен да построи развита култура, но все пак достатъчно развит. Още няколко милиона години и той навярно ще роди цивилизация.

Той го пусна. Все така плавно съществото се отдалечи. Изгуби го от погледа си, но още известно време можеше да следи движението му по размотаващата се нишка на следата и фонтанчетата от излитация във въздуха пясък.

Всъщност той имаше много работа. Трябва да разбере профила на атмосферата, да направи анализ на почвата и ма онези микроорганизми, които могат да се окажат в нея, да определи състава на течността в ручейчето, да изследва растителния свят, да направи геологични проучвания, да измери силата на магнитното поле и интензивността на радиацията. Но първо трябва да направи общо изследване на планетата, за да я класифицира и да определи районите, които биха могли да представляват икономически интерес.

Отново изплува нова дума, която по-рано не беше у него — икономически. Напрягна паметта си, своя теоретически разум, затворен в хипотетично силово поле, мъчеше се да намери определение на тази дума.

Когато го намери, смисълът се очерта ясно и отчетливо — единственото, което можа да си представи ясно и точно на тази планета.

Какво може да се добива тук и какви ще бъдат разходите за разработка?

„Лов за суровини“ — помисли той. Именно в това се заключаваше смисълът на неговото пребиваване на планетата. Ясно е, че самият той съвсем не може да използва каквато и да е суровина. Трябва да съществува още някой, който ще може да използва откритото. Но същевременно усети, как при мисълта за суровините по него се разля вълна на удоволствие.

„Кое е тук приятното? — помисли той. — Да търся суровина?“ Каква полза имаше той от търсенето на тези скрити в планетата съкровища? Въпреки че ако се замисли — не бяха толкова много планетите, които имаха суровинни запаси. А там, където съществуваха такива, местните условия изключваха разработката им. Много, твърде много планети допускаха да се доближи до тях само толкова същество като него.

Той си припомни, че на времето, когато ставаше очевидно, че по-нататъшните изследвания са безсмислени, него се опитваха да го отзоват от някакви планети. Но той се съпротивяваше, игнорираше заповедите за връщане. По елементарните норми на неговата етика всяка работа трябваше да се довежда до край и той не се връщаше, докато не я завършеше напълно. Упоритата преданост към започнатата работа бе основната черта на неговия характер; такава беше задължителното условие за изпълнение на задачата, с която беше натоварен.

Или така, или иначе. Или съществуваше, или не. Той или работеше, или не работеше. Така беше устроен, че го интересуваше всеки изпречил се пред него проблем и той не го оставяше настрана, докато не го решише напълно. На тях им се налагаше да се примиряват с този факт и сега вече го знаеха. Повече не го безпокояха, опитвайки се да го отзоват от икономически неизгодната планета.

„Те?“ — попита той себе си и смътно си припомни другите същества — такива, какъвто той беше някога. Те го обучаваха, направиха от него това, което беше сега, те го експлоатираха така, както експлоатираха и откритите от него безценни планети. Но той не възразяваше — това беше неговият живот, единственият, който имаше. Или такъв живот, или никакъв. Той се опита да си припомни подробности, но нещо му пречеше. Никога не можеше да получи пълна представа за другите видени от него планети — само някакви откъслечни данни. Предполагаше, че някой прави голяма грешка — та нали натрупаният от него опит би могъл да му служи при изследването на всяка нова планета. Но кой знае защо те не смятаха така и се мъчеха (наистина не съвсем успешно) преди поредното изпращане да изтрият от паметта му всички спомени за миналото. Те казваха, че за свежестта на възприятията като гаранция срещу грешки и за да се избягнат недоразуменията на всяка нова планета, трябва да се изпраца напълно обновен разум. Именно затова всеки път у него се появяваше усещането, че той се е родил именно на тази планета и само на нея.

Какво да се прави, такъв е животът, а той, тъй както беше в пълна безопасност, беше видял множество най-различни планети независимо от условията на тях. Нищо не можеше да го докосне — нито зъби, нито нокти, нито отрова, нито атмосфера, нито гравитация или радиация — нищо не можеше да му нанесе вреда, защото нямаше на какво да се причини вреда. Той вървеше — не, не вървеше, той се придвижваше — през всички преизподни на Вселената напълно безразличен към тях.

Разтваряйки хоризонта, над планетата изгряваше второ слънце — огромна, горделиво надута звезда с тухлено-червен цвят, а в това време първото слънце клонеше към заник. „Удобно е, че от изток изгрява такава грамада“ — помисли той.

„K2 — реши веднага, — малко повече от тридесет пъти по-голяма от Слънцето, температурата на повърхността ѝ вероятно не надминава 4000°C. Двойна система, но звездите могат да бъдат дори повече. Може да има и други, които още не съм видял.“ Той се помъчи да определи разстоянието, но това беше невъзможно, дори приблизително, докато гигантът не се издигне по-високо, докато не премине линията на хоризонта, която сега го разделяше на две полукълба.

Но второто слънце можеше до почака, а и всичко останало също не беше бързо. Има едно нещо, което трябваше да разгледа преди всичко. По-рано той не си даваше сметка, но сега разбра — дразнеше го някакво несъответствие в ландшафта. Кратерът тук беше очевидно противоестествен. Той не можеше да бъде тук. И независимо че бяха налице всички присъщи за един кратер черти, той не можеше да има вулканичен произход, защото се намира по средата на пясъчна равнина, а пясъчникът, разхвърлян по неговите склонове, се състоеше от утаечни образци. Нямаше и следа от изригване, нито от стари потоци лава. Кратерът не би могъл да се образува и от падането на метеорит — всеки метеорит, който би могъл да създаде такъв огромен кратер, щеше да преобърне планини от материал в спечената маса и също щеше да изхвърли потоци лава.

Той бавно започна да се приближава към кратера.

Почвата си оставаше все същата червена маса.

Спря да си почине — ако това е точната дума — на края на кратера и, поглеждайки в него, застина в недоумение.

Кратерът беше изпълнен с някакво вещество, което образуваше нещо като вдлъбнато огледало. Но това не беше огледало — веществото не отразяваше нищо.

И изведнъж на повърхността са появи изображение и само ако на наблюдателя би могло да му секне дъхът, то би станало точно това.

Две същества — голямо и малко, стояха на края на някаква кариера над железопътно платно, а точно пред тях се извисяваше варовикова стена. Малкото същество ровеше в струпаните късове с някакъв инструмент, който държеше в ръката си. Ръката преминаваше в рамо и се съединяваше с туловището, което имаше глава с очи.

„Та това съм аз — помисли той. — Аз съм, само че на младини!“

Той почувствува как го обхваща слабост, всичко заплува като в мъгла, а видяната картина сякаш го притегляше към себе си, за да се слее със собственото си изображение. Внезапно отприщените шлюзове на паметта изригнаха към него стари, забранени сведения за миналите времена и за неговите роднини. Той се бранеше, стремейки се да ги отпъди по-далеч, но те не искаха да се махнат. Като че ли някой го беше уловил и без да го изпуска, нашепваше в ушите му думи, които той не желаше да слуша.

Хора, баща и син, железопътното платно, Земята, намирането на първия трилобит. У него — в това интелектуално силово поле, което досега му служеше като убежище и му даваше покой, в този продукт на еволюцията или инженерното умение, безжалостно бе нахълтало миналото.

Баща му беше облечен с прокъсан на лактите пуловер и черни, издути на колената панталони. Той пушеше стара, обгоряла лула с издъвкан мундщук и с интерес наблюдаваше как момчето внимателно откопава малкото вкаменено късче, запазило отпечатък на древното животно.

След това изображението се люшна и изчезна, а той приседна (?) на ръба на кратера, обрамчил сега мъртвото огледало, което не отразяваше вече нищо друго освен червеното и синьото слънце.

„Сега аз знам“ — помисли той. Той знаеше не това, какъв е станал, а това, какъв е бил — същество, което се е движело на два крака, имало е тяло, две ръце, глава, очи и уста, което е могло да се захласне от възторг, ако намери трилобит. Същество, което е шествувало гордо и уверено, въпреки че не е имало основание за такава увереност — та нали то и в най-малка степен не е притежавало имунитета, който той имаше днес.

Как е могъл да се развие от такова слабо, беззащитно създание?

„Може би чрез смъртта?“ — помисли той и мисълта за смъртта беше толкова нова, че го стресна. Смъртта това означава край, но нали край няма и никога няма да има. Нещо — интелект, затворен е силово поле — можеше да съществува вечно. Но може би някъде в процеса на еволюцията или на конструирането смъртта е изиграла своята роля? Трябва ли човек да мине през смъртта, за да стане такъв като него?

Той седеше на края на кратера и знаеше всичко за повърхността на планетата на много мили наоколо — за червената почва, за жълтото небе, за пурпура на цветовете, за жуженето на течността в поточето, за червенината и сивата на слънцата и сенките, които те хвърляха, за бягащото същество, изхвърлящо фонтанчета пясък, за варовика и вкаменелостите.

Той знаеше и още някои неща и при мисълта за това го обхвана непозната досега паника и страх. Досега той не беше изпитвал такива чувства, защото притежаваше защита и имунитет. Той беше недосегаем за които и да било сили и дори и на слънцето би се

чувствувал в безопасност. Нищо не беше в състояние да му причини вреда, нищо не можеше да проникне в него.

Сега всичко се беше изменило. Сега нещо беше преодоляло неговата защитна обвивка. Нещо беше изтръгнало неговите отдавнашни спомени, а после ги беше отразило в огледалото. На тази планета съществуваше сила, която можеше да проникне до него, да изтръгне онова, за което той дори не подозираше.

„Кои сте вие? Кои сте вие? Кои сте вие?“ — се понесе над планетата, но в отговор, като че надсмивайки се, откликна само ехото. Все по-слабо и по-слабо — само ехото.

Нещото можеше да си позволи да не отговаря. За какво му е да отговаря. То можеше да си стои гордо и мълчаливо, да слуша как той крещи и да изчаква няма ли да се разтвори още един пласт от паметта му, за да го използва по някакъв начин или да му се надсмее за това.

Той загуби своята безопасност. Той стана беззащитен, разголен пред тази сила, която му продемонстрира неговата беззащитност с помощта на огледалото.

Той отново закрепця, но този път към тези, които го бяха изпратили тук.

„Приберете ме! Аз съм беззащитен! Спасете ме!“

Мълчание.

„Но аз работех за вас — аз събирах информация — аз свърших своята работа — сега вие сте длъжни да ми помогнете!“

Мълчание.

„Моля ви!“

Мълчание.

Мълчание и дори нещо повече. Не само мълчание, но и отсъствие, вакуум.

Случилото се го потресе. Бяха го изоставили, бяха скъсали всички връзки с него, бяха го захвърлили на произвола на съдбата в глъбините на неизследваното пространство. Бяха измили ръцете си, изоставяйки го не само без защита, но и в самота.

Те знаеха за случилото се, знаеха всичко, което някога беше ставало с него. Те постоянно го бяха управлявали и знаеха всичко, което знаеше и той. Те бяха почувствували опасността, преди да я почувствува той, бяха разбрали, че тази опасност заплашва не само него, но и самите тях. Ако някаква сила можеше да проникне в него, да

пробие защитата му, тя можеше да проследи неговите връзки и да се добере до самите тях. Затова връзката беше прекъсната веднъж и завинаги. Те не желяеха да рискуват. Именно за това се грижеха те постоянно. „Ти не трябва да се разкриваш. За твоео присъствие никой не трябва да се досеща. Ти не трябва с нищо да издаваш своето присъствие. И никога не трябва да позволиш някому да ни проследи.“

Студени, пресметливи, безразлични. И изплашени. Сигурно поизплашени от него самия. Сега на тях им бе известно, че в галактиката съществува такава сила, която е в състояние да открие изпратения от тях безпльтен наблюдател. Сега те никога няма да могат да изпратят друг, дори ако разполагат с такъв, защото у тях винаги ще живее страхът. Възможно е страхът дори да се засили — какво ще стане, ако връзката не е била прекъсната достатъчно бързо, ако тази сила, която бе открила наблюдателя, вече е намерила пътя към тях?

Страхът за техните тела, за техните доходи...

„Не за техните тела — произнесе някакъв глас вътре в него. — Не за техните биологични тела. Никой от твоео племе вече няма предишното тяло...“

— А кои са те? — попита той.

„Те са само изпълнители на функции, чието значение самите те много смътно разбират.“

— Кой си ти? — попита отново. — Откъде знаеш всичко това?

„Аз почти по нищо не се отличавам от тебе. Сега и ти ще станеш такъв като мене. Ти осъзна себе си и стена свободен.“

— А няма е достатъчно да осъзнаеш себе си? — попита той и веднага разбра, че отговорът вече не му е нужен.

— Благодаря ви! — каза той.

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 11,12/1983 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.